

Η φωτιά και οι σημειολογικές προεκτάσεις της

Η **ανακάλυψη** της **φωτιάς** ήταν ένα αποφασιστικό γεγονός στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Κατ' αρχάς επιτρέπει το ψήσιμο του φαγητού, επειδή προωθεί την απώθηση της ωμοφαγικής επιθυμίας που εμπεριέχεται στην ευχαρίστηση του αίματος. Το ψημένο φαί μας απομακρύνει από την ανθρωποφαγική φαντασίωση. Οι τελετουργίες του ψησίματος του κρέατος παραπέμπουν στο όχι άμεσο φάγωμα του ζώου, δηλαδή στη συγκράτηση της άμεσης στοματικής επιθυμίας. Ο Levi-Strauss σημειώνει ότι η προετοιμασία του γεύματος έχει τη συμβολική έννοια μιας **ενδιάμεσης δραστηριότητας** μεταξύ του Ουρανού και της Γης, μεταξύ της ζωής και του θανάτου, ανάμεσα στην φύση και την κοινωνία. Επίσης το ψημένο φαί έδωσε τη δυνατότητα της συντήρησης της τροφής και επομένως άνοιξε δρόμο στην εγκατάσταση της **αποταμίευσης** (πρωκτικότητα). Πρόκειται για τον έλεγχο του στοματικού στοιχείου δηλαδή της απληστίας, με την επικράτηση της συγκράτησης. Η φωτιά έδωσε ακόμα τη δυνατότητα ανταλλαγής της διατηρημένης /ψημένης τροφής με άλλα τρόφιμα ή πράγματα. Με το ψήσιμο διοχετεύεται η επιθετικότητα (μνησικάκη επίθεση κατά της αρχής, εναντίον της εξουσίας) με συμβολικό τρόπο, μέσα από τις **θυσίες** ζώων. Η φωτιά δηλώνει τη σύγκρουση, δηλαδή ό,τι είναι ζωντανό μέσα στον άνθρωπο. Τέλος έρχεται με το ψήσιμο η διάκριση μεταξύ ανθρώπων και θεών: *για τους ανθρώπους η σάρκα, για τους θεούς η κνίσα*, αυτή που ενώνει τους ανθρώπους με το θεό και ταυτόχρονα τους διαχωρίζει. Η κνίσα είναι σύμβολο της **μετουσιωσικής** λειτουργίας: η σάρκα γίνεται καπνός και ανυψούται, η σεξουαλική ορμή γίνεται υψηλή δημιουργία, που μετουσιώνεται σε υψηλό έργο Τέχνης. Ας δούμε ακόμα τη φωτιά ως μέσον κάθαρσης.

Ο Freud, στο έργο του «Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας» (1927) αναγνωρίζει στο δαμασμό της φωτιάς ένα εντελώς εξαιρετικό χωρίς προηγούμενο επίτευγμα. Βλέπει

τη φωτιά ως σύμβολο της λιβιδούς. Είναι η λιβιδινική φωτιά, η επιθυμία των ανθρώπων, η φλόγα που αναλώνει την ψυχή. Γίνεται λόγος για την αντίθεση νερού και φωτιάς. Ωστόσο, σημειώνει ο Freud (1905, ελλην. μετάφραση 1991) , «η φωτιά δε χρησιμοποιείται μόνο σαν το αντίθετο του νερού, χρησιμοποιείται και για την άμεση υποκατάσταση του έρωτα, του να είσαι ερωτευμένος, να καίγεσαι από έρωτα» (σελ.75). Η ζέστη που ακτινοβολεί η φωτιά προκαλεί την ίδια διέγερση που συνοδεύει τον σεξουαλικό ερεθισμό. Η μορφή και η κίνηση της φλόγας θυμίζουν την ιδέα ενός πέους εν ενεργεία, η φλόγα μας θυμίζει τη μορφή των δονήσεων του εν δράσει φαλλού: «Δεν υπάρχει αμφιβολία, σύμφωνα με παραδομένους θρύλους, για την αρχική φαλλική σημασία της φωτιάς, που λείπει και ορθώνεται προς τα πάνω» (σελ.46). Όμως αυτό το πέος εμπεριέχει εξίσου και την ικανότητα απόσβεσης της φλόγας, ουρώντας στη στάχτη. Ο άνθρωπος είχε δήθεν τη συνήθεια, όταν συναντούσε τη φωτιά να ικανοποιεί έναν παιδικό του πόθο, να την σβήνει κατουρώντας την: « Το (ομαδικό) σβήσιμο της φωτιάς με κατούρημα... ήταν δηλαδή σαν μια σεξουαλική πράξη με έναν άνδρα, μια απόλαυση της ανδρικής ικανότητας σε ομοφυλοφιλική άμιλλα. Αυτός που παραιτήθηκε πρώτος από αυτήν την απόλαυση προφύλαξε τη φωτιά, μπόρεσε να την πάρει μαζί του και να την θέσει στην υπηρεσία του. Καταπνίγοντας τη φωτιά της δικής του σεξουαλικής διέγερσης, δάμασε τη φυσική δύναμη της φωτιάς. Αυτή η μεγάλη πολιτισμική κατάκτηση θα ήταν λοιπόν η αμοιβή για την παραίτηση από τις ορμές. Και ακόμη είναι σα να οριζόταν η γυναίκα ως ο φύλακας της αιχμαλωτισμένης στην εστία του σπιτιού φωτιάς, αφού η ανατομική της κατασκευή δεν της επιτρέπει να επιδοθεί σε μια τέτοια απόλαυση (το σβήσιμό της). Είναι επίσης αξιοσημείωτο πόσο συχνά οι κλινικές εμπειρίες του αναλυτού επιβεβαιώνουν τη συσχέτιση ανάμεσα στη φιλοδοξία, τη φωτιά και τον ουροερωτισμό» (σελ.46-47).

Απόσπασμα από το κείμενο: «**Η φωτιά και οι σημειολογικές προεκτάσεις της: ο «Προμηθέας Δεσμώτης», Σάββας Μπακιρτζόγλου ψυχολόγος-ψυχαναλυτής, http://www.epekeina.gr/a_files/2014/PromitheasDesmotis.pdf**